

SFS 1991: 351 **Lag
om handelsagentur;**

Utkom från trycket
den 28 maj 1991

utfärdad den 2 maj 1991.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Med handelsagent förstås i denna lag den som i en näringsverksamhet har avtalat med en annan, huvudmannen, att för dennes räkning självständigt och varaktigt verka för försäljning eller köp av varor genom att ta upp anbud till huvudmannen eller sluta avtal i dennes namn.

2 § Avtalsvillkor som strider mot bestämmelserna i denna lag gäller i stället för lagens bestämmelser, om inte annat anges i lagen. Med av-

¹ Prop. 1990/91: 63, LU25, rskr. 220.

talsvillkor jämställs praxis som har utbildats mellan parterna samt handelsbruk eller annan sedvänja.

Om det av lagen framgår att en bestämmelse inte får åsidosättas genom avtal, gäller bestämmelsen också framför praxis som har utbildats mellan parterna och framför handelsbruk eller annan sedvänja.

3 § En bestämmelse som enligt lagen inte får åsidosättas till nackdel för agenten får inte heller åsidosättas till nackdel för denne genom ett avtal om att främmande rätt skall tillämpas på rättsförhållandet, om rättsförhållandet annars skulle bedömas enligt denna lag.

4 § Om agenten eller huvudmannen begär det, skall en handling som återger agenturavtalet och ändringar i detta upprättas och undertecknas av parterna.

Parterna kan inte avstå från sin rätt att på begäran få en sådan handling som avses i första stycket.

Agentens skyldigheter

5 § Agenten skall vid uppdragets fullgörande tillvarata huvudmannens intressen samt handla lojalt och redligt.

Det åligger agenten särskilt att

1. göra skäligen ansträngningar för att inhämta anbud och, om det ingår i uppdraget, sluta avtal om sådant som omfattas av agenturavtalet,

2. underrätta huvudmannen om anbud som har upptagits och avtal som har ingåtts samt om andra omständigheter av betydelse för uppdraget som agenten känner till, och

3. följa skäligen anvisningar från huvudmannen.

Avtalsvillkor som strider mot bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för parterna.

6 § Agenten skall väl vårda varor och annat som tillhör huvudmannen och som är i agentens besittning. Agenten skall hålla den sakförsäkring som behövs. Huvudmannens varor skall hållas avskilda från andra varor.

Har agenten rätt att ta emot betalning för sålda varor, är han skyldig att hålla mottagna medel avskilda och avge redovisning för sitt uppdrag.

Huvudmannens skyldigheter

7 § Huvudmannen skall handla lojalt och redligt mot agenten.

Det åligger huvudmannen särskilt att

1. lämna agenten prover, beskrivningar, prislister och annat nödvändigt material beträffande de varor som uppdraget gäller,

2. lämna agenten de upplysningar som krävs för uppdragets fullgörande, och

3. utan oskäligt uppehåll meddela agenten att han har antagit eller avslagit ett anbud som agenten har tillställt honom eller att ett avtal som agenten har förmedlat inte har fullgjorts.

Huvudmannen skall utan oskäligt uppehåll underrätta agenten, om han förutser att verksamhetens omfattning kommer att bli väsentligt mindre än vad agenten skäligen kunnat vänta sig.

Avtalsvillkor som strider mot bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för parterna.

Provision m.m.

8 § Om agenten och huvudmannen inte har avtalat om agentens ersättning, skall denna bestämmas till vad som är sedvanligt där agenten utövar sin verksamhet. Finns ingen sådan sedvana, skall ersättningen bestämmas till vad som är skäligt med hänsyn till samtliga omständigheter som rör uppdraget.

9 § Agenten har rätt till provision på avtal som ingås under uppdragstiden,

1. om avtalet kan anses ha kommit till stånd genom agentens medverkan,

2. om avtalet utan agentens medverkan har ingåtts med en tredje man, som agenten tidigare har anskaffat som kund såvitt avser avtal av samma slag, eller

3. om agenten har tilldelats ett visst område eller en viss kundkrets och avtalet har ingåtts med en tredje man som hör till området eller kundkretsen.

10 § Agenten har rätt till provision på avtal som ingås efter det att uppdraget har upphört,

1. om avtalet har ingåtts under sådana omständigheter som avses i 9 § och agenten eller huvudmannen har tagit emot tredje mans anbud under uppdragstiden, eller

2. om avtalet har kommit till stånd huvudsakligen genom agentens medverkan under uppdragstiden och det har ingåtts inom skälig tid efter det att uppdraget har upphört.

En tillträdande agent har inte rätt till provision enligt 9 § på ett avtal som ger den avgående agenten rätt till provision enligt första stycket, om det inte med hänsyn till omständigheterna är skäligt att provisionen delas mellan agenterna.

11 § Provisionen skall betalas inom en månad efter utgången av det kvartal då provisionen är intjänad.

Provisionen är intjänad när och i den mån någon av följande omständigheter föreligger.

1. Huvudmannen har fullgjort avtalet med tredje man.
2. Huvudmannen skulle enligt avtalet med tredje man ha fullgjort detta.
3. Tredje man har fullgjort avtalet.

Agenten är inte bunden av avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för honom än bestämmelserna i första stycket.

Agenten är inte heller bunden av avtalsvillkor som innebär att provisionen är intjänad senare än då tredje man har fullgjort avtalet eller skulle ha gjort det, om huvudmannen hade fullgjort avtalet som han borde.

12 § Agentens rätt till provision bortfaller om det visas att avtalet mellan huvudmannen och tredje man inte har fullföljts och att detta inte beror på huvudmannen eller något förhållande på dennes sida.

Om tredje man har underlåtit att fullfölja avtalet på grund av att huvudmannen utan agentens samtycke har beviljat honom anstånd med att göra det eller kommit överens med honom om återgång av avtalet, påverkar detta inte agentens rätt till provision.

Fullföljer tredje man avtalet endast delvis, har agenten rätt till provision på den del som svarar mot vad som har fullföljts, om inte annat följer av första eller andra stycket.

Bortfaller agentens krav på provision till följd av bestämmelserna i första-tredje styckena, skall han betala tillbaka det som betalats för mycket.

Agenten är inte bunden av avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för honom än bestämmelserna i första-tredje styckena.

13 § Huvudmannen skall senast en månad efter utgången av varje kvartal ge agenten en provisionsnota med uppgift om den provision som är intjänad under kvartalet. Provisionsnotan skall innehålla alla uppgifter av betydelse för beräkningen av provisionen.

Har agenten helt eller delvis förlorat sin rätt till provision på ett avtal, skall uppgift om detta lämnas i den provisionsnota som avser det kvartal då rätten till provisionen bortföll. I provisionsnotan skall därvid anges skälet till att rätten till provisionen bortfallit.

Agenten är inte bunden av avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för honom än bestämmelserna i denna paragraf.

14 § Agenten har rätt att från huvudmannen få alla upplysningar som denne har tillgång till och som agenten behöver för att kunna kontrollera om provisionsnotan innehåller de provisionsbelopp som är intjänade. Till sådana upplysningar hör utdrag ur huvudmannens bokföring.

Om huvudmannen inte inom skälig tid efter det att begäran därom framställts lämnar agenten sådana upplysningar som avses i första stycket eller det finns anledning att anta att dessa upplysningar eller uppgifterna i provisionsnotan är oriktiga, har agenten rätt att granska huvudmannens bokföring i den omfattning som behövs. Huvudmannen får därvid avgöra om granskningen skall utföras av agenten själv eller av en auktoriserad eller godkänd revisor som agenten har utsett.

Agenten är inte bunden av avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för honom än bestämmelserna i denna paragraf.

15 § Om agenten inte i rätt tid har fått provision eller annan ersättning av huvudmannen eller om det finns starka skäl att anta att han inte kommer att få den, har agenten rätt att till säkerhet för sin fordran hålla inne varor, material och handlingar som tillhör huvudmannen och som agenten har tagit emot för att fullgöra uppdraget. Fullmakter och andra handlingar av synnerlig betydelse för huvudmannen får dock inte hållas inne.

Har agenten köpt varor för huvudmannens räkning och sänt varorna vidare till huvudmannen, eller har agenten sänt tillbaka varor till huvudmannen vilka han haft till försäljning, får agenten för att säkerställa sin rätt enligt första stycket hindra att varorna lämnas ut till huvudmannen. Detta gäller även om huvudmannen har tagit emot transportdokument avseende varorna.

Agentens rätt att hålla inne varor, material och handlingar upphör när huvudmannen har ställt godtagbar säkerhet för fordringen.

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

16 § Agenten får sälja varor som han håller inne enligt 15 § efter tre månader från det att han har meddelat huvudmannen att varorna hålls inne. Agenten får därvid täcka de fordringar för vilka varorna har utgjort säkerhet med vad som inflyter från försäljningen. Försäljningen får ske under hand eller på offentlig auktion.

Om varorna är utsatta för snabb förstörelse eller försämring eller om de fordrar alltför kostsam vård, får de säljas tidigare än vad som framgår av första stycket.

Om huvudmannen är i konkurs, gäller i stället 8 kap. 10 § konkurslagen (1987:672).

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

Förhållandet till tredje man

17 § Agenten får inte utan särskilt bemyndigande sluta avtal om försäljning eller köp på huvudmannens vägnar.

I fråga om hemförsäljning finns särskilda bestämmelser i hemförsäljningslagen (1981:1361).

18 § Har agenten slutit avtal om försäljning eller köp på huvudmannens vägnar utan att vara behörig till det, skall huvudmannen, om han inte godkänner avtalet, meddela tredje man detta. Huvudmannen skall lämna meddelandet utan oskäligt uppehåll efter det att han har fått kännedom om avtalet. Gör huvudmannen inte det, är han bunden av avtalet.

19 § Vill huvudmannen inte anta ett anbud som agenten har mottagit, skall huvudmannen meddela tredje man detta utan oskäligt uppehåll efter det att han har fått kännedom om anbudet. Gör han inte det, är anbudet antaget.

Vad som sägs i första stycket gäller inte då agenten och tredje man har avtalat att anbudet skall förfalla om huvudmannen inte uttryckligen antar det.

20 § Har tredje man avgett ett anbud till agenten och har denne sänt in anbudet till huvudmannen, har tredje man samma rätt att återkalla anbudet hos huvudmannen som om han själv hade sänt in anbudet.

Vad som sägs i första stycket gäller inte, om annat har avtalats mellan agenten och tredje man.

21 § Har en tredje man som är näringsidkare förhandlat med agenten och därefter fått ett meddelande från huvudmannen att denne bekräftar ett avtal eller antar ett anbud som agenten har sänt in, skall tredje man, om han anser att han inte har slutit något avtal eller avgett något anbud eller att avtalet eller anbudet är oriktigt återgivet, meddela huvudmannen detta

utan oskäligt uppehåll. Gör tredje man inte det och kan han inte heller visa att meddelandet var oriktigt, anses han ha ingått ett avtal med det innehåll som meddelandet från huvudmannen utvisar.

22 § Agenten får inte utan särskilt bemyndigande ta emot betalning för sålda varor eller efter det att ett avtal har ingåtts medge anstånd med betalningen eller nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet.

Får huvudmannen kännedom om att agenten utan bemyndigande har vidtagit en åtgärd som avses i första stycket beträffande ett avtal som kan anses ha kommit till stånd genom agentens medverkan eller som har ingåtts med en tredje man som hör till ett område eller en kundkrets som har tilldelats agenten, skall huvudmannen, om han inte vill godkänna åtgärden, meddela tredje man detta utan oskäligt uppehåll. Gör han inte det, anses han ha godkänt åtgärden.

I fråga om hemförsäljning finns särskilda bestämmelser i hemförsäljningslagen (1981:1361).

23 § Vill tredje man åberopa fel i en köpt vara eller dröjsmål med dess avlämnande eller vill han ge huvudmannen något annat meddelande som rör uppfyllelsen av ett avtal, får han vända sig till agenten, om avtalet kan anses ha kommit till stånd genom agentens medverkan eller har ingåtts med en tredje man som hör till ett område eller en kundkrets som har tilldelats agenten. Denne får inte utan särskilt bemyndigande träffa något avgörande med anledning av ett sådant meddelande.

Får huvudmannen kännedom om att agenten utan bemyndigande har träffat ett sådant avgörande som avses i första stycket, skall huvudmannen, om han inte vill godkänna avgörandet, meddela tredje man detta utan oskäligt uppehåll. Gör han inte det, anses han ha godkänt avgörandet.

Agenturavtalets upphörande m.m.

24 § Ett agenturavtal som inte har ingåtts för viss tid får av agenten eller huvudmannen uppsägas att upphöra efter den uppsägningstid som anges i andra stycket.

Uppsägningstiden är en månad under det första året av uppdragstiden. Uppsägningstiden förlängs sedan med en månad för varje påbörjat år av uppdragstiden till dess att uppsägningstiden uppgår till sex månader.

Parterna kan inte i förväg avtala om kortare uppsägningstid än vad som sägs i andra stycket. Dock får de avtala att uppsägning från agentens sida får ske med tre månaders uppsägningstid även om uppdragstiden har varat tre år eller längre.

Om parterna avtalar om längre uppsägningstid än vad som sägs i andra stycket, får uppsägningstiden inte vara kortare vid uppsägning från huvudmannens sida än vid uppsägning från agentens sida.

Uppsägningstiden räknas från utgången av den kalendermånad då uppsägningen skedde.

25 § Ett agenturavtal som ingåtts för viss tid upphör vid avtalstidens slut.

Om parterna fortsätter agenturförhållandet efter avtalstidens slut, skall

avtalet därefter betraktas som ett icke tidsbestämt avtal. Vid beräkningen av uppsägningstiden enligt 24 § för ett sådant avtal skall därvid tas hänsyn till hela den tid som agenturförhållandet har varat.

Avtalsvillkor som strider mot bestämmelserna i andra stycket är inte bindande för parterna.

26 § Agenten eller huvudmannen får säga upp agenturavtalet med omedelbar verkan, om

1. motparten har underlåtit att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet eller lagen och avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för den andre samt motparten insåg eller borde ha insett detta, eller

2. det annars finns en viktig grund för att frånträda avtalet i förtid.

Den som vill säga upp avtalet i förtid skall göra detta utan oskäligt uppehåll efter det att han fick eller borde ha fått kännedom om den omständighet som han åberopar. Gör han inte det, förlorar han rätten att åberopa omständigheten.

Agenten är inte bunden av avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för honom än bestämmelserna i denna paragraf.

27 § Om agenten eller huvudmannen försätts i konkurs, upphör agenturavtalet att gälla. Utan hinder av huvudmannens konkurs får dock agenten göra uppdraget gällande för tiden intill utgången av dagen efter den då kungörelse om konkursbeslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar, om han inte tidigare hade eller borde ha haft kännedom om konkursen.

28 § När agenturavtalet upphör, har agenten rätt till avgångsvederlag, om och i den mån

1. agenten har tillfört huvudmannen nya kunder eller väsentligt ökat handeln med den befintliga kundkretsen och huvudmannen kommer att ha väsentlig fördel av förändringen, och

2. avgångsvederlag är skäligt med hänsyn till samtliga omständigheter, särskilt agentens förlust av provision på avtal med de i första punkten angivna kunderna.

Bestämmelserna i första stycket skall ha motsvarande tillämpning, om agenturförhållandet upphör på grund av agentens död.

Avgångsvederlaget uppgår till högst ett belopp motsvarande ett års ersättning, beräknad efter ett genomsnitt under de senaste fem åren eller den kortare tid som uppdraget har varat.

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

29 § Agenten har inte rätt till avgångsvederlag enligt 28 §, om

1. huvudmannen säger upp agenturavtalet på grund av att agenten uppsåtligt eller av vårdslöshet väsentligt åsidosatt sina plikter gentemot huvudmannen och åsidosättandet är av sådant slag som ger huvudmannen rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan enligt 26 § första stycket 1, eller

2. agenturavtalet upphör till följd av agentens konkurs, eller

3. agenten i samförstånd med huvudmannen överlåter agenturen till någon annan.

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

30 § Säger agenten själv upp agenturavtalet, har han rätt till avgångsvederlag enligt 28 § endast om

1. uppsägningen grundas på en omständighet på huvudmannens sida av sådant slag som ger agenten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan enligt 26 §, eller

2. det på grund av agentens ålder eller sjukdom eller liknande förhållande inte skäligen kan krävas att han fortsätter sin verksamhet.

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

31 § Agenten förlorar sin rätt till avgångsvederlag, om han inte inom ett år från det att avtalet upphörde meddelar huvudmannen att han kräver sådant vederlag.

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

32 § Har agenturavtalet upphört skall agenten, intill dess huvudmannen själv kan bevaka sina intressen, vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda huvudmannen mot förlust, om det inte därav uppkommer betydande kostnad, olägenhet eller ekonomisk risk för agenten. Denne har rätt till skälig ersättning för åtgärderna.

33 § När agenturavtalet har upphört skall agenten till huvudmannen återlämna varor, material och handlingar som han har mottagit för att fullgöra uppdraget. Agenten har dock rätt att till säkerhet för fordran innehålla huvudmannens egendom i enlighet med 15 § och försälja den enligt 16 §.

Skadestånd

34 § Underlåter agenten eller huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter enligt agenturavtalet eller lagen, är han skyldig att ersätta den andre den skada som uppkommer därav, om han inte visar att underlåtenheten ej beror på försummelse på hans sida.

Upphör agenturavtalet att gälla till följd av den ena partens konkurs, har den andra parten rätt till ersättning för den skada som uppkommer därav.

Den som vill kräva skadestånd skall meddela den andre detta utan oskäligt uppehåll efter det att han fick eller borde ha fått kännedom om de omständigheter som ligger till grund för kravet. Gör han inte det, förlorar han rätten till skadestånd utom i fall när den andre har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Avtalsvillkor som är mindre fördelaktiga för agenten än bestämmelserna i denna paragraf är inte bindande för agenten.

Konkurrensklausuler

35 § Ett avtal mellan agenten och huvudmannen att agenten inte skall bedriva verksamhet efter det att agenturavtalet har upphört (konkurrens-

klausul) är bindande för agenten bara om och i den mån konkurrensklausulen

1. har upprättats skriftligt
2. avser det område eller den kundkrets som har tilldelats agenten, och
3. avser de slag av varor som agenturavtalet gäller.

Agenten är inte bunden av en konkurrensklausul i den mån den avser längre tid än två år efter det att agenturavtalet har upphört.

Bestämmelserna i denna paragraf hindrar inte att lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område tillämpas på en konkurrensklausul.

Vissa meddelanden

36 § Har ett meddelande från agenten enligt 16, 31 eller 34 §, från huvudmannen enligt 18, 19, 22, 23 eller 34 § eller från tredje man enligt 21 § avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

2. I fråga om agenturavtal som har ingåtts före lagens ikraftträdande tillämpas bestämmelserna om handelsagentur i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande till utgången av år 1993.

På regeringens vägnar

INGVAR CARLSSON

LAILA FREIVALDS
(Justitiedepartementet)

